

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО - БИТОЛА
REPUBLIC OF MACEDONIA
MACEDONIAN SCIENTIFIC ASSOCIATION - BITOLA

III НАУЧНО-СТРУЧЕН СОБИР СО МЕЃУНАРОДНО УЧЕСТВО
„Образованието во 21 век“

III SYMPOSIUM OF INTERNATIONAL PARTICIPATION
”Education in 21 century”

- **ПРОГРАМА НА СИМПОЗИУМОТ -**
- **SYMPOSIUM PROGRAMME -**

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА – БИТОЛА, 09.12.2011
CULTURAL CENTRE - BITOLA, 09.12.2011

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО - БИТОЛА

REPUBLIC OF MACEDONIA
MACEDONIAN SCIENTIFIC ASSOCIATION - BITOLA

ТРЕТ НАУЧНО - СТРУЧЕН СОБИР СО
МЕЃУНАРОДНО УЧЕСТВО
„Образованието во 21 век“

ПОКРОВИТЕЛ: Општина Битола, Градоначалник
м-р Владимир Талески

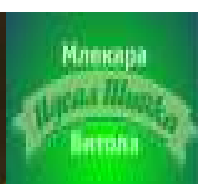
BENEFACTOR: Municipality of Bitola, Citymayor
Vladimir Taleski, M.A.

ГЕНЕРАЛЕН СПОНЗОР: Стопанска банка АД – Битола
GENERAL SPONSOR: Stopanska banka AD - Bitola

Наши пријатели

Our friends

ПОДДРЖАНО ОД:
Универзитетот „Св. Климент Охридски“ – Битола
Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип

SUPPORTED BY:
University "St. Kliment Ohridski" - Bitola and
University "Goce Delcev" - Stip

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА – БИТОЛА, 09.12.2011
CULTURAL CENTRE - BITOLA, 09.12.2011

ПОЧЕСЕН ОДБОР

1. Проф. д-р Златко Жоглев (претседател на одборот) Ректор на Универзитетот „Св. Климент Охридски - Битола
2. Проф. д-р Саша Митрев, Ректор на Универзитетот „Гоце Делчев“, Штип
3. Академик Георги Старделов, Претседател на МАНУ
4. Академик Владо Камбовски потпретседател на МАНУ
5. Академик Бојан Шоптрајанов, потпретседател на МАНУ
6. Академик Јордан Поп Јорданов
7. Академик Блаже Ристовски
8. Академик Матеа Матевски
9. Академик Глигор Каневче
10. Почесен д-р на УКЛО Владимир Костов
11. Прим. др. сц. Димитар Котевски

ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

1. Проф. д-р сц. Ингрид Бауман, Свеучилиште у Загребу, Р. Хрватска
2. Проф. д-р Искра Иванова, Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Софија, Р. Бугарија
3. Проф. д-р Герѓе Пендавињи, Универзитет „Фан Ноли“ - Корча, Р. Албанија
4. Проф. д-р Гордана Богдановиќ-Душаниќ, Висока школа струковних студии, Врање, Р. Србија
5. Проф. д-р сц. Борис Ангелков, Македонско научно друштво-Битола, Р. Македонија

ОРГАНИЗАЦИОНЕН ОДБОР

1. Проф. д-р сц. Борис Ангелков, претседател
2. Доц. д-р Дијана Христовска, секретар,
3. Проф. д-р Цветко Смилевски, член
4. Проф. д-р Виолета Маневска, член
5. Пред. м-р Сашо Кочанковски, член
6. Вонр. проф. Деан Илиев, член
7. Проф. д-р Владимир Михајловски, член
8. Доц. д-р Никола В. Димитров, член
9. Проф. д-р Екатерина Јосифовска, член
10. Проф. м-р Емилија Костурски, член
11. Проф. д-р Викторија Петковска, член

СЕКРЕТАР:

Дипл. псих. Александра Сокароска

СЕКРЕТАРИЈАТ:

1. Дипл. инж. биотех. Билјана Павлоска
2. М-р Миа Мимоза Александриски
3. М-р Марија Котевска Димовска
4. Елизабета Чашитовска
5. М-р Сузана Шулевска
6. Проф. Соња Бошевска

HONORABLE BOARD

1. Prof. Zlatko Zoglev, Ph.D (Chairman of the Board) Rector of the University "St. Kliment Ohridski" - Bitola
2. Prof. Sasha Mitrev, Ph.D, Rector of the University "Goce Delchev", Stip
3. Academic Gorgi Stardelov, President of MANU
4. Academic Vlado Kambovski vice president of MANU
5. Academic Bojan Shoptrajanov, vice president of MANU
6. Academic Jordan Pop Jordanov
7. Academic Blaze Ristovski
8. Academic Matea Matevski
9. Academic Gligor Kanevce
10. Doctor Honoris of UKLO Vladimir Kostov
11. Prim. Dimitar Kotevski, dr. sc.

PROGRAM COMMITTEE

1. Prof. Ingrid Bauman, dr. sc. University in Zagreb, R. Croatia
2. Prof. Iskra Ivanova, dr. Ph.D University "St. Kliment Ohridski" - Sofia, R. Bulgaria
3. Prof. Gjergji Pendavinji, Ph.D University "Fan Noli" - Korce, R. Albania
4. Prof. Gordana Bogdanovic-Dushanikj, dr. High School of professional studies, Vranje, R. Serbia
5. Prof. Boris Angelkov, dr. sc. Macedonian Scientific Association of Bitola, R. Macedonia

ORGANISATION BOARD

1. Prof. Boris Angelkov, dr. sc. President
2. Ass.Prof. Diana Hristovska, Ph.D, secretary
3. Prof. Cvetko Smilevski, Ph.D, member
4. Prof. Violeta Manevska, Ph.D., member
5. Lect. M.A. Saso Kochankovski, member
6. Ass.Prof. Dean Iliev, member
7. Prof. Vladimir Mihajlovski, Ph.D, member
8. Ass.Prof. Nichola V. Dimitrov, Ph.D, member
9. Prof. Ekaterina Josifovska, Ph.D. member
10. Prof. Emilia Kosturski, M.A. member
11. Prof. Victoria Petkovska, Ph.D, member

SECRETARY:

Grad. Psych. Aleksandra Sokaroska

SECRETARIES:

1. Eng. Biotech. Biljana Pavloska
2. Mia Mimoza Aleksandriski, M.A
3. Marija Kotevska Dimovska, M.A
4. Elisabeth Chashitovska
5. Susana Shulevska, M.A
6. Prof. Sonja Boshevska

**АДРЕСА: МАКЕДОНСКО НАУЧНО
ДРУШТВО – БИТОЛА**

Ул. Ленинова бр. 39, поштенски фах 145,
7000 Битола, Р. Македонија
Тел. ++389 47 222 683; ++ 389 47 550 683
e-mail: mnd-bitola@t-home.mk
WEB-страница <http://www.mnd-bitola.mk/>

**ADDRESS: MACEDONIAN SCIENTIFIC
ASSOCIATION - BITOLA**

Leninova 39, PO box 145, 7000
Bitola, R. Macedonia
Tel. ++389 47 222 683; ++389 47 550 683
E-mail: mnd-bitola@t-home.mk
Web site: <http://www.mnd-bitola.mk/>

ТЕМАТСКИ ОБЛАСТИ НА СОБИРОТ ЗА РАБОТА ПО СЕКЦИИ

-SYMPOSIUM TOPICS-

1. Систем на образование и општи теми	1. Education system and General topics
2. Квалитет и евалвација	2. Quality and evaluation
3. ИКТ и образовна технологија	3. ICT and educational technology
4. Доживотно учење (континуирано образование)	4. Lifelong learning
5. Воспитно – образовен процес	5. Pedagogic and Educational Process
6. Профил и компетенции на наставникот	6. Teacher profile and competencies
7. Талентираност, инклузија и насилство	7. Talent, Inclusion and Violence
8. Интернационализација, Болоњскиот процес и учење на странски јазици	8. Internationalization, the Bologna Process and Foreign Languages

ПРОГРАМА НА СОБИРОТ

- Symposium programme -

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути

Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
9:00 – 10:00	РЕГИСТРАЦИЈА НА УЧЕСНИЦИТЕ – ПОДЕЛБА НА МАТЕРИЈАЛИТЕ
10:00 – 10:15	PARTICIPANTS REGISTRATION AND MATERIAL DISTRIBUTION Настап на Камерниот состав „Ad libitum art“ - Центар за применети уметности при Македонското научно друштво - Битола
10:15 - 10:30 10:30 - 11:00	ОТВОРАЊЕ НА СОБИРОТ: Градоначалник на Битола, м-р Владимир Талески Поздравен говор на Академик Владимир Камбовски, Подпретседател на МАНУ Ректор, проф. д-р Златко Жоглев, м-р Гордана Стојаноска: „Новиот завет како извор на ненасилство, мир и разбирање“ OPENING CEREMONY: The Citymayor of Bitola municipality, Vladimir Taleski, M.A Greeting speech of Academic Vladimir Kambovski, Vice President of MANU Prof. Zlatko Zoglev, Ph.D, Rector, Gordana Stojanoska, M.A “The New Covenant as a source of non-violence, peace and understanding”.
11:00 – 12:00	ПЛЕНАРНИ ИЗЛАГАЊА - PLENARY LECTURES 1. Проф. д-р сци. Миле Миќуновиќ и Миќун Миќуновиќ: „Систем на образование“. 2. Проф. д-р сци. Борис Ангелков: „Размислувања за квалитетот на наставниците и примена на методата за самоевалвација“. 3. Prof. Gjergji Pendavinji, Ph.D: „Ph.D studies (Third Cycle) and the process of scientific research”.
12:00 - 13:30	Пауза за ручек Lunch break

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 1 – HALL 1 РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION	
13:30 – 16:30	СИСТЕМ НА ОБРАЗОВАНИЕ И ОПШТИ ТЕМИ <i>Education system and General topics</i>
16:30 – 17:00	КАФЕ ПАУЗА <i>COFFEE BREAK</i>
17:00 – 18:30	КВАЛИТЕТ И ЕВАЛВАЦИЈА <i>Quality and evaluation</i>
18:30 – 19:00	ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА <i>DISCUSSION : Have all "Burning Questions" been extinguished?</i>

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 2 – HALL 2 РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION	
13:30 – 16:30	ИКТ И ОБРАЗОВНА ТЕХНОЛОГИЈА - I дел <i>ICT and Educational technology - part I</i>
16:30 – 17:00	КАФЕ ПАУЗА <i>COFFEE BREAK</i>
17:00 – 18:30	ИКТ И ОБРАЗОВНА ТЕХНОЛОГИЈА - II дел <i>ICT and Educational technology - part II</i> <i>Lifelong learning</i>
18:30 – 19:00	ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА <i>DISCUSSION: Have all "Burning Questions" been extinguished?</i>

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 3 – HALL 3 РАБОТА ПО СЕКЦИИ –WORKING SESSION	
13:30 – 16:30	ПРОФИЛ И КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ <i>Teacher Profile and competencies</i>
16:30 – 17:00	КАФЕ ПАУЗА <i>COFFEE BREAK</i>
17:00 – 18:30	ДОЖИВОТНО (КОНТИНУИРАНО) УЧЕЊЕ <i>Lifelong learning</i>
18:30 – 19:00	ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА <i>DISCUSSION : Have all "Burning Questions" been extinguished?</i>

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 4 – HALL 4 РАБОТА ПО СЕКЦИИ –WORKING SESSION	
13:30 – 16:30	ВОСПИТНО – ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС - А, Б, В - делови <i>Pedagogic and Educational Process - parts A, B, C</i>
16:30 – 17:00	КАФЕ ПАУЗА <i>COFFEE BREAK</i>
17:00 – 18:30	ВОСПИТНО – ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС - Г, Д - делови <i>Pedagogic and Educational Process - parts D, E</i>
18:30 – 19:00	ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА <i>DISCUSSION Have all "Burning Questions" been extinguished?</i>

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 5 – HALL 5 РАБОТА ПО СЕКЦИИ –WORKING SESSION	
13:00 – 16:30	ТАЛЕНТИРАНОСТ, ИНКЛУЗИЈА И НАСИЛСТВО - А, Б, В делови <i>Talent, Inclusion and Violence - parts A, B, C</i>
16:30 – 17:00	КАФЕ ПАУЗА <i>COFFEE BREAK</i>
17:00 – 18:30	ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС И СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ <i>Internationalization, the Bologna Process and Foreign Languages</i>
18:30 – 19:00	ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА <i>DISCUSSION Have all "Burning Questions" been extinguished?</i>

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12 .2011	
САЛА 1 – HALL 1	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
13:30 – 16:30	СИСТЕМ НА ОБРАЗОВАНИЕ И ОПШТИ ТЕМИ <i>Education system and General topics</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Проф. д-р сц. Борис Ангелков, проф. д-р Герѓе Пендавињи (Р. Албанија), доц. др. Даниела Здравковиќ (Р. Србија), проф. д-р сци. Миле Миќуновиќ.

CHAIRMEN: Prof. Boris Angelkov, dr. sc., Prof. Gjergji Pendavinji, Ph.D (R. Albania), ass. Prof. Daniela Zdravkovic (R. Srbija), Prof. Mile Micjunovicj, dr. sci.

1. Димитар Димитровски-Такец: „Мојот прв македонски час“.
2. Данијела Здравковиќ (Р. Србија): „Образовање, друштвени капитал“.
3. Љупчо Печијарески: „Високото образование во Република Македонија: состојби, проблеми и перспективи“.
4. Magdalini Vampa, Maria Dojce (R. Albania): „Leading for change in our day school“.
5. Драгица Здравковска: „Современи тенденции и промени во средното образование“.
6. Миле Миќуновиќ, Миќун Миќуновиќ: „Пристрасноста во науката е ненаучна“.
7. Вангелица Гаврилова: „Комуникативните компетенции и образовниот процес“.
8. Слободан Максимоски: „Стратегии на воспитанието со цел унапредување на наставниот процес“.
9. Никола Главинче: „За некои проблеми на студентите во образованието во Република Македонија“.
10. Марија Котевска Димовска: „ Поврзаност на емоционалната компетенција самодоверба со лидерска ефективност во образовните институции“.
11. Соња Димитровска: „Законодавниот процес во РМ во функција на демократското граѓанство“.
12. Миле Миќуновиќ, Љубица М. Миќуновиќ : „Совеста на интелектуалците“.
13. Даниела Андоновска - Трајковска: „Рецепција на лирска песна за деца во одделенската настава“.
14. Александра Гецовска: „Четвороевангелие битолско, српска редакција втора четвртина на XIV век“.

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12 .2011	
САЛА 1 – HALL 1	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
17:00 – 18:30	КВАЛИТЕТ И ЕВАЛВАЦИЈА <i>Quality and evaluation</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Пред. м-р Сашо Кочанковски, проф. д-р Валентина Гулевска.

CHAIRMEN: Lecturer Sasho Kocankovski, M.A, prof. Valentina Gulevska, Ph.D.

1. Миле Д. Микуновиќ, Љубица М. Микуновиќ: „Со ново размислување кон подобро“.
2. Силвана Нешковска, Мимоза Богданоска Јовановска: „Истражувањето како императив за современа квалитетна настава“.
3. Елизабета Митрева: „Целосна посветеност на топ-менаџментот кон системот TQM во македонските високообразовни институции и негово континуирано усовршување“.
4. Тони Соклевски: „Градење на систем за обезбедување на квалитет во средното образование“.
5. Андријана Мигуловска: „Самооценувањето и меѓусебното оценување како облик на евалвација во проектната истражувачка настава во основното образование“.
6. Валентина Гулевска: „Етичките импликации на институционалната самоевалвација во високото образование“.
7. Еленица Софијанова, Лилјана Колева Гудева: „Тимска работа за квалитетно менаџирање“.
8. Снежана Мојсовска - Саламовска, Никола Димески: „Преводот и стандардизацијата на економската терминологија и квалитетот на високото образование од областа на економијата и бизнисот“.
9. Зора Русомарова: „Евалвација на наставниците во средното образование“.

18:30 - 19:30

ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА
DISCUSSION: Have all „Burning Questions” been extinguished?

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 2 – HALL 2	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
13:30 – 18:30	ИКТ И ОБРАЗОВНА ТЕХНОЛОГИЈА – I дел и II дел <i>ICT and Educational technology - part I and part II</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Проф. Емилија Костурски, проф. д-р Виолета Маневска, проф. д-р Линда Стојановска.

CHAIRMEN : Prof. Emilija Kosturski, Prof. Violeta Manevska, Ph.D, Prof. Linda Stojanovska, Ph.D.

I дел

1. Suela Ibrahimllari (R. Albania): „Meditations of socio - pedagogical view of the role that communication plays in shaping the learning society“.
2. Илија Христоски: „ИКТ во високото образование: средство за олеснување и унапредување на едукативниот процес“.
3. Мимоза Анастоска – Јанкуловска: „Интеграција на ИКТ во образованието“.
4. Доне Стојанов: „Аспекти на применливост на далечинско учење“.
5. Јове Јанкуловски: „ИКТ – неограничени можности за учење“.
6. Емилија Костурски: „ИКТ во функција на доживотното учење“.
7. Михајло Стојановски: „Web 2.0 во високото образование – Имплементација на >Youtube< во високообразовниот процес“.
8. Дарко Талески, Драгица Здравеска: „Користење на > Stop Motion < анимација на часовите по ликовно образование“.
9. Валентина Ѓоргиевска: „Компјутерска графика – примена на графичкиот програм >Paint< во наставата“.
10. Мила Жибак: „ИКТ во наставниот процес“.
11. Магдалена Б. Сајкова: „Примена на ИКТ во наставата по македонски јазик“.
12. Лела Ивановска: „Примената на информатичко технолошката комуникација на часовите по англиски јазик“.
13. Вецко Стојчевски, Илче Соклевски: „Примена на ИКТ во наставата во ОУ во руралната наспроти урбаната средина“.

16 : 30 до 17:00 Кафе –пауза

И дел

14. Роберт Конески: „Информатичко технолошка комуникација во наставата по религиско образование“.
15. Наташа Стојковиќ, Александра Стојанова, Душан Биков, Габриела Шутева: „Зависност на децата од интернет“.
16. Наташа Стојковиќ, Александра Стојанова, Душан Биков, Габриела Шутева: „Учење со помош на компјутерски игри“.
17. Јосиф Петровски: „Употреба на видео игри во наставата“.
18. Зоран Трифунов, Линда Стојановска: „Статистика на податоци добиена од примената на ИКТ во математичкото образование“.
19. Елизабета Наумовска, Снежана Цветковска: „Стратегии за учење преку моделирање на физичките појави и закони во наставата по физика со математичко претставување“.
20. Дијана Ц. Богатиноска, Линда Стојановска: „Визуелизација на елементарните природни законитости со помош на ИКТ“.
21. Ешија Шехаби, Лазим Камбери: „Менаџирањето на ИКТ од наставниците на универзитетите во Тетово во процесот на наставата“.
22. Гордана Трифуновска, Габриела П. Мамакис: „Информатичко технолошка комуникација во одделенска настава“.
23. Влатко Јовановски, Габриела Шутева, Верица А. Јовановска, Тодор Чекеровски, Цветанка Данаилова: „Комбиниран пристап на учење во високото образование“.
24. Бистрица Стојановска, Габриела П. Мамакис: „Информатичко технолошка комуникација во наставниот процес“.

18:30 - 19:30

ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА

DISCUSSION: Have all „Burning Questions” been ehtinguished?

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 3 – HALL 3	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
13:30 – 16:30	ПРОФИЛ И КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ <i>Teacher Profile and competencies</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Доц. д-р Дијана Христовска, м-р Маргарит Русев (Р. Бугарија),
проф. д-р Константин Петковски.

CHAIRMEN: Ass. Prof. Dijana Hristovska, Ph.D, Margarit Rusev, M.A (R. Bulgaria),
Prof. Konstantin Petkovski, Ph.D.

1. Константин Петковски: „Современ универзитетски наставник“.
2. Margarit Rusev (R. Bulgaria): „Singing activity in School and electronic musical keyboard instruments – competences of music teacher“.
3. Ленче Насев : „Наставник по музично образование - подготовка за реализација на изборните предмети во основните училишта“.
4. Снежана Јованова - Митковска, Дијана Христовска: „Како да се биде добар наставник - истражувач?“.
5. Деан Илиев: „Наставникот помеѓу истражувањето и поучувањето“.
6. Илче Соклевски, Вецко Стојчевски: „Компетенциите на наставниците во основното образование“.
7. Цветанка Митревска, Весна Мундишевска - Велјановска, Вангелка Трајковска: „Истражување на примената на моделот >Скала на учење<“.
8. Наталија Ацеска: „Клучни компетенции во образованието за одржлив развој“.
9. Тони Соклевски: „Компетенциите на универзитетските наставници“.
10. Даринка Веселинова, Костадин Голаков: „Колку универзитетските наставници во Р. Македонија се сметаат себеси за компетентни за вршење на високообразовната дејност?“.
11. Елена Ѓорѓиевска Костадиновиќ : „Наставникот и ефективната комуникација“.
12. Кирил Барбареев: „Компетенциите како професионален стандард“.
13. Валерија Анастасова: „Квалитетот на воспитно - образовниот процес преку интегрална евалуација во основното и средното образование“.
14. Сашо Кочанковски, Билјана Бејковска: „Образование за човековите права / образование за демократско граѓанство и компетенциите кај наставниците“.
15. Љупчо Наумовски: „Професорот – научник, педагог или политичар“.

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 10 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 3 – HALL 3	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
17:00 – 18:30	ДОЖИВОТНО (КОНТИНУИРАНО) УЧЕЊЕ <i>Lifelong learning</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Проф. д-р сц. Ингрид Бауман, дипл. инж. биотех.
Билјана Павлоска, прим. д-р Лилјана Кочанковска.

CHAIRMEN: Prof. Ingrid Bauman, dr sc., dipl. ing. Biljana Pavloska, biotech.,
Prim. Liljana Kocankovska, dr.med.

1. Ingrid Bauman, Christina L.M.Silva, Helmut Glattes: „Facilitating global lifelong learning in higher education in the field of food studies”.
2. Дијана Христовска : „Информатичко компјутерската технологија во функција на квалитетно неформално образование на наставниот кадар“.
3. Лилјана Колева Гудева и Еленица Софијанова: „Рамка за квалификации – инструмент за развој на квалификациите во доживотното учење“.
4. Биљана Ѓорѓеска: „Интерпрофесионално и тимско континуирано образование на здравствени работници“.
5. Лилјана Кочанковска: „Континуиран професионален развој“.
6. Мимоза Серафимова, Мирјана Стојчевска – Ѓорѓиоска: „Доживотно континуирано учење – потреба и предизвик за интегрирање претпримништво и бизнис образование за идентификување клучни компетенции на студентите “.
7. Александар Тодоровски: „Стратегија за отворање на канцеларија за УКЛЮ алумни“.

18:30 - 19:30

ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА

DISCUSSION: Have all „Burning Questions” been extinguished?

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 4 – HALL 4	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
13:30 – 18:30	ВОСПИТНО – ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС - А, Б, В, Г, Д делови <i>Pedagogic and Educational Process - parts A, B, C, D, E</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Проф. д-р Цветко Смилевски, проф. д-р Искра Иванова (Р. Бугарија), м-р сци. Магдалини Вампа (Албанија), доц. д-р Никола Димитров.

CHAIRMEN: Prof. Cvetko Smilevski, Ph.D, Prof. Iskra Ivanova Ph.D, (R. Bulgaria),
Magdalini Vampa, M. sc. (R. Albania)

Г дел

А) Подготовка за училиште

1. Христина Вељановска: „>Валдорф педагогијата< во предучилишното воспитување и образование“.
2. Даниела Гирцева: „Perception and orientation in two-dimensional spaces as part of the mathematical preparation of children for school“.

Б) Процесна интеграција во образованието

3. Благоица Богоевска, Елизабета Наумовска: „Меѓупредметно поврзување – фактор за современо училиште“.
4. Горазд Смилевски: „ Теренската студентска практика како клуч за вработливоста на идните професионалци“
5. Даниела Велкова: „Нов стил на настава – предизвик на високообразовните установи“.
6. Цветко Смилевски: „Компаниската конкуретност – клучна детерминанта на студиите по професионален менаџмент“.
7. Лидија Стефановска: „Организациската култура и клима како фактори за моделирање на современо училиште“.
8. Елизабета Зисовска: „Користење на >мета - анализата< во наставата од областа на медицината“.
9. Снежана Обедниковска: „Методи за подобрување на оргнизациската структура и управувањето во образовниот процес“.

В) Комуникација во ВОП

10. Гордана Танеска, Билјана Деспотовска: „Интерактивно учење преку поставување прашања Блумова таксономија“.
11. Гордана Костојчиновска: „Позитивната дисциплина во унапредување на комуникацијата ученик – наставник“.
12. Весна Николоска: „Комуникацијата во образовниот процес“.
13. Мирјана Стојановска - Палигора: „Комуникација во образовниот процес“.
14. Оливер Филиповски, Нако Ташков, Дејан Методијески, Зоран Темелков: „Комуникациски вештини – предуслов за подобри предавања“.

16:30 Кафе-пауза

II дел

Г) Стратегии на поучување и учење

15. Снежана Стојанова и Гордана Анастасова: „Реализирана проектна активност во основното образование“.
16. Лидија Ѓошевска: „Улогата и значењето на проектната активност во средното стручно образование“.
17. Мирјана Стојчевска – Ѓорѓиоска, Мимоза Серафимова: „Современи стратегии за ефективна настава“.
18. Андријана Боцевска: „Методи на виртуелно прототипирање применети во процесот на развој на производот“.
19. Никола Димитров: „ Од национално и интегрирано, преку граѓанско до глобално образование“.

Д) Воннаставни активности

20. Јулијана Талеска: „Училишниот театар како воннаставна активност“.
21. Гордана Кожуваровска: „Воннаставни активности: училишна сообраќајна единица (УСЕ)“.
22. Екатерина Јосифовска, Александар Тодорвски: „Фолклорот како воннаставна активност во основното образование“.
23. Зоран Павлов, Марија Коцева: „Квалитетни воннаставни активности – придобивка на секој ученик“.
24. Цане Котески, Душко Јошевски, Тања Ангелкова: „Екскурзијата како форма на географското образование“.
25. Биљана Цветкова - Димов: „Ликовната култура во основното и задолжителното образование“.

18:30 - 19:30

ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА

DISCUSSION: Have all „Burning Questions” been extinguished?

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути
Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12.2011	
САЛА 5 – HALL 5	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
13:30 – 16:30	ТАЛЕНТИРАНОСТ, ИНКЛУЗИЈА И НАСИЛСТВО - А, Б, В делови <i>Talent, Inclusion and Violence - parts A, B, C</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Дипл. психолог **Александра Сокаровска**, Дејан Душановиќ (Р. Србија), Д-р **Екатерина Јосифовска**.
CHAIRMEN: Grad. psychologist **Aleksandra Sokarovska**, Dejan Dushanovikj (Р. Србија), **Ekaterina Josifovska, Ph.D.**

А. Талентирани и надарени ученици

1. Вера Сретенова Симјановска: „ИКТ и надарените и талентирани деца во училиштето“.
2. Александра Сокаровска: „Рана идентификација на талентот и надареноста кај ученици од рана училишна возраст“.
3. Марина Несторовска: „Улогата на училиштето и другите воспитно - образовни фактори кои влијаат во формирањето на вредносните системи и моралниот развој кај надарените и талентирани деца“.

Б. Инклузија

4. Дејан Душановиќ, Оливера Андонова: „Inclusive development Teaching practice
5. Анета Горгиевска, Екатерина Јосифовска: „Компетенциите на училишниот менаџмент во функција на инклузивното образование на учениците со пречки во развојот“.
6. Цена Димова, Билјана Ѓорѓеска, Ивона Ковачевска, Бистра Ангелова: „Учење преку соработка на факултетот за медицински науки – Штип: Работни групи и студиски тимови “.
7. Вирна Манасиева Герасимова, Билјана Петревска: „Инклузивно образование во редовната настава – очекувања и проблеми“.
8. Анета Христова: „Инклузијата – интеграцијата на децата со посебни образовни потреби во Република Македонија“.
9. Анета Христова, Јасмина Јосифовска: „Квалитетот на живеење на лицата со посебни образовни потреби“.
10. Билјана Наумовска: „Интелектуалниот статус на децата со тешкотии во читањето и пишувањето“.
11. Светлана Миоковиќ Томеска: „Инклузија на деца со посебни образовни потреби во воспитно - образовниот процес“.

В. Насилство

12. Марија Коцева, Јадранка Бочварова: „Насилството во основното училиште“.
13. Мирослав Стојанов: „Медијацијата – алатка за разрешување на конфликтите и справување со агресивноста во училиштата“.
14. Зорица Трајаноска, Наташа Забрчанец: „Насилство помеѓу учениците во основните училишта“.
15. Кети Секуловска: „Насилството во училиштата -причини и методи за спречување со него“.
16. Мимоза Бакиевска: „Образованието како услов за спречување насилство врз жената“.

За презентирање на трудовите, авторите имаат на располагање максимум 8 минути

Authors are kindly informed that full presentation time limit is maximum 8 minutes

ПЕТОК – FRIDAY, 09.12 .2011	
САЛА 5 – HALL 5	РАБОТА ПО СЕКЦИИ – WORKING SESSION
17:00 – 18:30	ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА, БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС И СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ <i>Internationalization, the Bologna Process and Foreign Languages</i>

ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО: Проф. д-р Викторија Петковска, Проф. д-р Ѓорѓи Тоновски,

проф. д-р Владимир Михајловски, д-р Горан Илиќ.

CHAIRMEN : Prof. Viktorija Petkovska, Ph.D, Prof. Gjorgji Tonovski, Ph.D, Prof. Vladimir Mihajlovski, Ph.D, Goran Iljkj, Ph.D.

1. Ѓорѓи Тоновски, Александар Николовски: „Универзитетот во светлината на Болоњската декларација“.
2. Владимир Михајловски: „Конструктивни предлози во имплементацијата на Болоњската декларација во рамки на Универзитетот “Св. Климент Охридски“ во Битола“.
3. Горан Илиќ, Нина Несторовска: „>Агенда 2020< и правците на развојот на високото образование и науката во Европската Унија“.
4. Наташа Никовска: „Општ осврт кон состојбите со реализирањето на Болоњскиот процес карактеристични за дел од земјите во Европа“.
5. Билјана Ивановска, Нина Даскаловска: „Тенденција кон интернационализација на наставните програми во високото образование“.
6. Ѓорѓи Лазаревски: „Дополнителната настава по македонски јазик во странство како важен фактор за зачувување на националниот идентитет“.
7. Милена Касаповска - Чадловска: „Компетенции на предавачите по француски јазик во струка“.
8. Викторија Петковска: „ Corrective pedagogy: how can prospective EL teachers tackle EFL textbooks sexism“.
9. Наташа Илиева: „Управување со информациите во наставата по англиски јазик“.
10. Емилија Манивилоvsка: „Педагошко истражување на јазичниот курикулум“
11. Елизабета Бахтовска: „Улогата на националната рамка на квалификации врз реформата на високото образование во РМ“.

18:30 - 19:30

ДИСКУСИЈА ПО ЖЕШКИ ПРАШАЊА

DISCUSSION: Have all „Burning Questions” been extinguished?

СМЕСТУВАЧКИ ХОТЕЛСКИ КАПАЦИТЕТИ ВО БИТОЛА

<p>„Токин Апартмани“ Адреса: „Маркс и Енгелс“ 7 web: http://www.tokin-house.com email: tokintrans@t-home.com ++389 47 232 309, ++389 70 250 272 Цена: 20 евра еднокреветна соба без доручек, а 23 евра еднокреветна соба со доручек, 30 евра двокреветна соба без доручек, 36 евра двокреветна соба со доручек</p>	<p>Хотел „Премиер“ Адреса: „Климент Охридски“ бб. web: www.premier.com.mk Tel. ++389 47 202 060; ++389 47 202 090 Fax. +389 47 23 34 19 Цена: 20 евра, еднокреветна соба со доручек Цена 15 евра, двокреветна соба со доручек</p>
<p>Хотел „Епинал“ Адреса: „Маршал Тито“-„Широк Сокак“ бб, web: www.hotelepinal.com email: reservation@hotelepinal.com, tel. ++389 47 224 777, fax. ++389 47 224 778 Цена: 20 евра</p>	<p>Хотел и ресторан „Де Ниرو“ Адреса: „Кирил и Методиј“ 5 web: www.hotel-deniro.com Email: hotel-deniro@t-home.mk Tel. ++389 47 229 656; ++389 47 207 233 Цена: 20 евра, еднокреветна соба со доручек</p>
<p>Хотел „Молика“ Адреса: Пелистер, Копанки, web: http://hotelmolika.com.mk, Email: hmolika@t-home.mk Tel. ++389 47 229 406, fax. ++389 47 229 048 Цена: 23 евра еднокреветна соба со доручек</p>	<p>Хотел „Милениум“ Адреса: „Маршал Тито“ 48 (Широк Сокак) Web. http://www.milleniumpalace.com.mk Email: h.milenium@t-home.mk Tel. ++389 47 241 001; ++389 47 226 882 Цена: 35 евра, еднокреветна соба со доручек</p>
<p>Хотел „Амбасадор“ Адреса: „Белградска“ 2А web: http://www.hotel-ambasador-bitola.com Email: hotelambasadorbitola@t-home.mk Tel. ++389 47 225 623 fax. ++389 47 225 624 Цена: 30 евра еднокреветна соба со доручек</p>	<p>„Вила Дајмонд“ Адреса: „11 Октомври“ Бр. 4 web: www.villadiamond.com.mk e-mail: villadajmond@yahoo.com Tel. ++389 47 251 632; ++389 70 536 922 Цена: 20 евра еднокреветна соба со доручек</p>
<p>Хотел „Капри“ Адреса: „Довлецик“ бб. web: http://www.kapri.com.mk Email: hotelkapri@kapri.com.mk, restorankapri@yahoo.com Tel. ++389 47 256 500 fax. ++389 47 257 600 Цена: 25 евра, еднокреветна соба со доручек</p>	<p>Хотел Шумски фенери Адреса: Трново, Битола web: http://www.sumskifeneri.com.mk Email: sfeneri@mt.net.mk Tel./fax. ++389 47 293 030; ++389 47 293 131 Цена: 20 евра, еднокреветна соба со доручек</p>

Елизабета МИТРЕВА¹

ЦЕЛОСНА ПОСВЕТЕНОСТ НА ТОП МЕНАџМЕНТОТ КОН СИСТЕМОТ НА TQM ВО МАКЕДОНСКИТЕ ВИСОКООБРАЗОВНИ ИНСТИТУЦИИ И НЕГОВО КОНТИНУИРАНО УСОВРШУВАЊЕ

Апстракт

Глобализацијата овозможува создавање европски простор на високото образование, со цел да се овозможи заедничко креирање на знаењето и поголема мобилност на студентите и на академскиот кадар.

Во овој труд е дадена интегрална методологија за проектирање на TQM (Total Quality Management) систем во високообразовните институции и негова имплементација во практиката на високото образование, како и активностите што треба да се преземат за градење систем за обезбедување квалитет. Успешноста од примената на TQM стратегијата зависи од ангажираноста на академскиот кадар и администрацијата и од нивната мотивација.

Новата TQM стратегија кон квалитетот (Total Quality Management), бара нови активности на полето на образованието на академскиот кадар, воведување стандардизација на сите процеси, воведување статистичка процесна контрола заради обезбедување квалитет и нов пристап во анализата на трошоците. Сето ова бара еден научен, методолошки, плански пристап, упорност и систематичност. Истовремено, тоа значи драстична промена во однесувањето на академскиот кадар, радикални промени во организационата

¹Доц.д-р, Факултет за туризам и бизнис логистика, Гевгелија, Универзитет “Гоце Делчев”, Штун, e-mail: elizabeta.mitreva@ugd.edu.mk

поставеност, јасно дефинирање на правата, обврските и одговорноста на секој поединец.

Клучни зборови: TQM стратегија, интерна стандардизација, статистичка процесна контрола, обезбедување квалитет, анализа на трошоците, методологии.

TOTAL DEDICATION OF THE TOP MANAGEMENT TOWARDS THE SYSTEM ACCORDING THE TQM AND ITS CONTINUOUS IMPROVEMENT WITHIN THE MACEDONIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract

Globalization enables providing “European” space of the higher education in order to allocate a mutual conception of competence and increased mobility of students and the academic staff as well.

This paper presents a given integral methodology for designing of TQM system within higher education institutions and its implementation into practice of the higher education as well as the activities that ought to be undertaken to build a system in order to provide quality. The efficiency of the TQM implementation depends on the involvement of academic and administrative staff and their motivation.

This new TQM strategy towards quality requires new activities in the area of education of the academic staff, implementing a standardization of each process, inducing statistical process control as for to provide quality and new approach in the costs analyses. All of the aforementioned seeks a scientific, methodological, well-planned approach, persistence and

systematic action. At the same time this refers to a drastic change of the attitude of the academic staff, radical changes into the organizational setting, clear defining of rights, obligations and responsibility of each individual.

Keywords: TQM strategy, internal standardization, statistical process control, providing quality, costs analyses, methodologies.

Вовед

Националната програма за развој на образованието во Р. Македонија (www.npro.edu.mk) го изразува стремежот на државата да изврши промени во образованието, со кои ќе се овозможи компатибилност на студиските програми, препознатливост и признавање на дипломите стекнати на сите степени на образование во европскиот образовен простор и поголема способност за вработување на европскиот пазар на трудот. Структурата на системот за обезбедување квалитет во високообразовните институции соодветствува со регулативата, иако постои длабок јаз помеѓу менаџментот на квалитетот и културата за квалитет.

Високообразовните институции се свесни за потребата од редицајнирање на профилот и студиските програми, а квалитетот на наставата ќе зависи, пред сè, од одговорноста за преценување на вредностите, атрактивноста на иновативната средина за учење, а во најголем степен ќе зависи од лидерството на институцијата. Македонските високообразовни институции треба да ја прифатат новата TQM стратегија и да ја иплементираат во образовните процеси.

1. Суштината на TQM (Total Quality Management) стратегијата

TQM филозофијата е прифатена во многу високообразовни институции во светот, а нејзината примена значи нови клучни промени

во пристапот кон квалитетот на образовниот процес, според Капо (1996). Првата промена се однесува на воспоставување процеси на континуирано подобрување во сите сегменти на високообразовните институции со вклучување на академскиот кадар, а другата, на задоволување на потребите на сите корисници (студенти, наставници, Министерството за образование и наука, вработувачки и професионални тела, општеството во целина и меѓународниот форум) со резултатите на институцијата.

Која е суштината на TQM филозофијата?

По толкувањето што го даде Европската фондација за менаџмент на квалитет (EFQM, 1992), значењето на тоталниот менаџмент на квалитет (TQM) се дефинира како: „Менаџмент стратегија за постигнување совршеност на институцијата и нејзините резултати“.

Министерството за образование на Р. Македонија (според Чепујноска и др., 2005) има своја мерка за ефикасноста на квалитетот во високото образование и тоа обично се изразува како: број на студенти, кои ја завршуваат студиската програма навреме со интернационална препознатливост.

Квалитетот во високото образование се остварува преку повеќе активности на образованието и истражувањето и ги вклучува сите фактори: студенти и наставници (фактор – човек), образовната технологија, методите на оценување на квалитетот, опремата, просторот, менаџментот, финансиите, мотивацијата, пазарот на труд.

Поради тоа, квалитетот се оценува преку систем за обезбедување квалитет на високообразовна институција.

1.1. Фактори за успешна имплементација на TQM стратегијата во високообразовните институции

Услов за успешно реализирање на TQM стратегијата во високообразовните институции е постоење современ менаџмент, посебно јако лидерство (според Сiамра, 2005). Лидерството вклучува иницијатива од врвот, приврзаност кон TQM филозофијата со нивно активно учество, согласност на академскиот кадар, продор на мислења, проактивен стил на работа, тимска работа, обука, поддршка за успешни акции и достигнувања. Ширењето на TQM концепцијата во високообразовните институции бара одредено социјално и културно ниво на средината (навики и менталитет на вработените), создавање инфраструктура и развој на корпоративната култура во високообразовните институции.

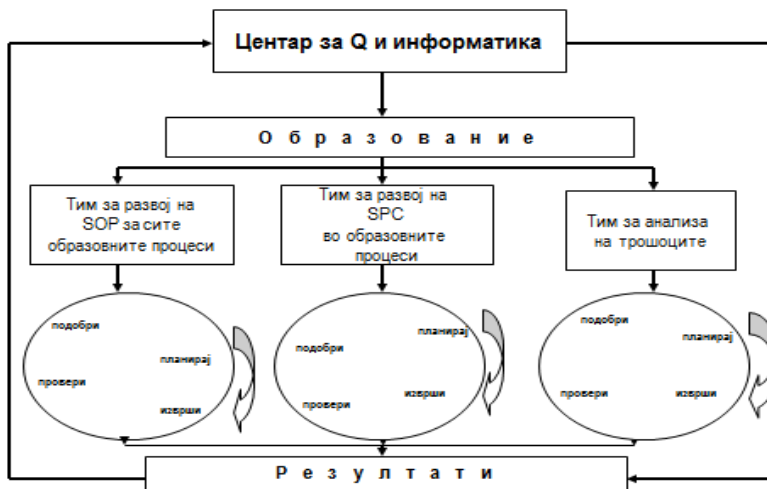
Во овој труд се вложи напор, со помош на принципите на TQM, да се развие универзална, интегрална методологија за проектирање и имплементирање на TQM систем во високото образование, Митрева (2010). Оваа методологија треба да помогне и да даде корисни насоки на сите високообразовни институции, кои се стремат да бидат образовни институции од „светска класа”.

2. Интегрална методологија за проектирање и имплементирање на TQM систем во македонските високообразовни институции

Потребата од **редизајн или реинженеринг** може да се јави кај образовните институции, кои сакаат да го напуштат традиционалниот пристап со воведување нов, современ пристап на образование и наука. И двата пристапа се базираат на исти постулати: компетенции, способност и знаење, но тие различно се применуваат согласно технолошкиот развој на земјата и високообразовните системи во неа.

Интегралната методологија за проектирање и имплементирање на TQM системот, што се предлага во овој труд, ја сочинуваат повеќе методологии, Митрева (2010):

- Методологија за потсистемот – интерна стандардизација;
- Методологија за потсистемот - статистичка процесна контрола (SPC);
- Методологија за анализа на вкупните трошоци на даден процес;
- Методологија за потсистемот – образование;
- Методологија за оценување на успехот од проектираниот и имплементиран систем по TQM (Audit), сл. 1.

Сл. 1: Предлог интегрална методологија за проектирање и имплементирање на TQM системот во компаниа

Темел во креирањето на овој модел е редизајнот, после што, се почнува со нова фаза во деловното работење - континуирано унапредување, односно вртење на Деминговиот круг на квалитет (Plan-Do-Check-Act).

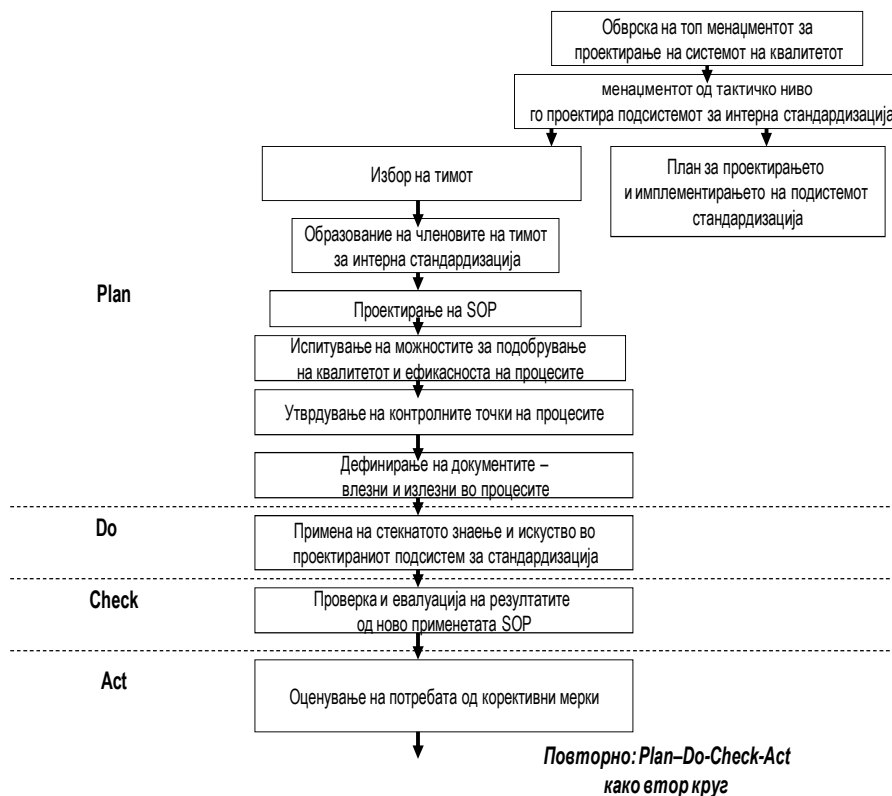
2.1. Методологија за потсистемот – интерна стандардизација

Секоја установа гради свој систем за обезбедување квалитет согласно наставно - образовната област што ја негува и согласно условите во кои тоа го изведува, а во склоп со европските стандарди за високото образование. Секоја високообразовна институција работи

според актите, со кои се дефинирани сите постапки на наставно - образовната и научно - истражувачката дејност. Во нив се дадени обврските и одговорностите на сите вработени, но, пред сè, на наставно - научниот и соработничкиот кадар и на студентите во остварувањето на високообразовниот процес.

Најдобар начин стандардната оперативна постапка (SOP) да се прикаже сликовито, е со блок дијаграм, во кој се означени: сите фази во одвивање на образовниот процес, луѓето што ги извршуваат активностите, како и влезните и излезните документи. На ваков начин, едноставно се согледуваат сите недостатоци и може брзо да се реагира во отстранувањето на причинителите на истите.

Текот на одвивање на процесот на проектирање и имплементирање на интерната стандардизација е даден на сл. 2.

*Сл. 2: Тек на процесот на проектирање и имплементирање на
потсистемот на интерна стандардизација*

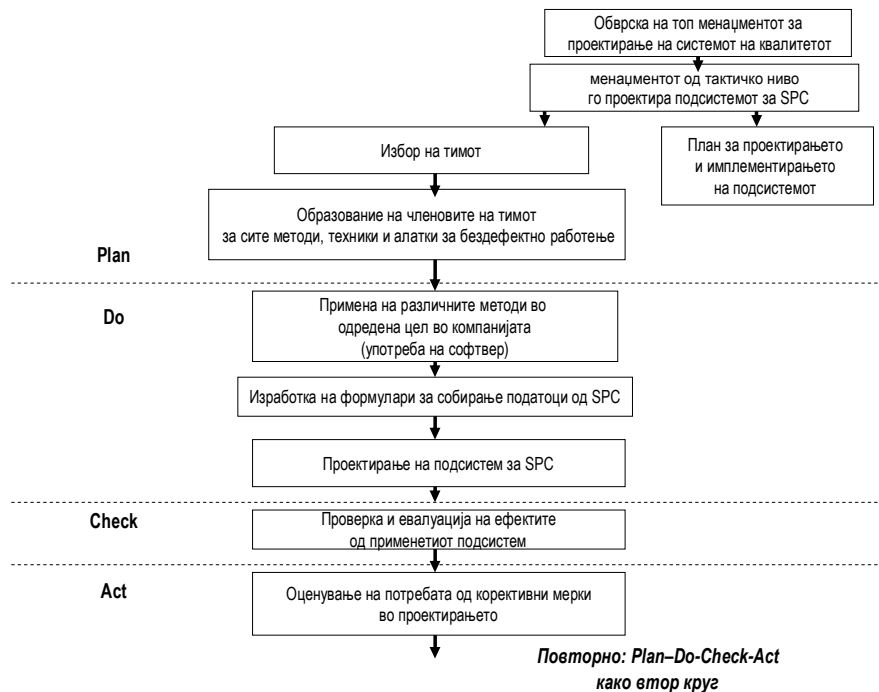
Процесите треба да се реализираат во согласност со обезбедените услови и планираното оптимално искористување на сите ресурси. Проверувањето (оценувањето) е организирано внатре во институцијата (самоевалуација) и надвор од институцијата од страна на Агенцијата за евалуација.

Откако се усвоени четирите активности од кругот на квалитетот, тие треба континуирано да се применуваат во практиката. Тоа значи усвојување стандарди, SOP и нормативи за сите процеси во високото образование и истражувања, со кои се опишуваат нивоата на постигнување кои можат да се мерат.

Првиот почетен круг на обезбедување квалитет е најтежок и најдолго трае, бидејќи е сврзан со изградба на инфраструктура, со создавање легислатива, со обука на кадарот за спроведување на процесите на самоевалуација и надворешна евалуација, а се нема искуство за тоа.

2.2. Методологија за потсистемот - статистичка процесна контрола (SPC)

Мерењето на квалитетот на образовниот процес се врши со примена на адекватни методи и техники, со кои се обезбедува собирање податоци и информации за тековната состојба. Врз основа на податоците и информациите, се оценува базното ниво на показателите на работата и се селектираат проблемите, кои бараат посебно внимание. Самиот тек на градење на потсистемот на статистичка процесна контрола се одвива преку следниве активности, сл. 3.

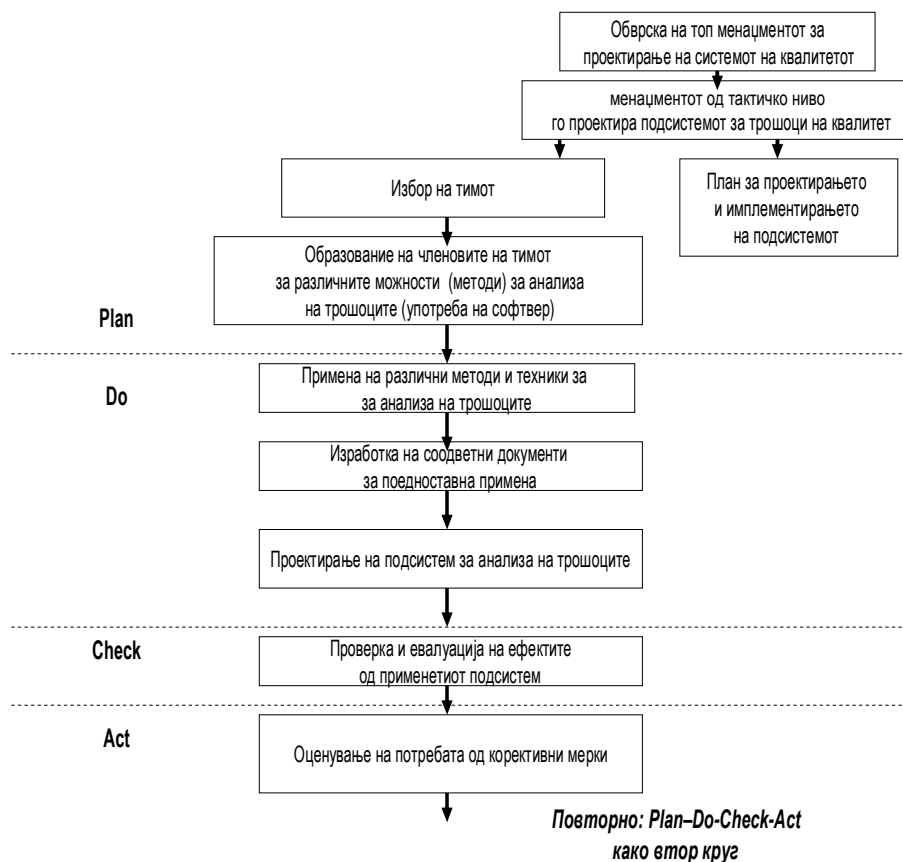

Сл.3: Тек на процесот на проектирање на потсистемот на SPC

Низ анализата се идентификуваат основните (главни) причинители на проблемите за обезбедување квалитет (со проверка на податоците, со примена на специјални методи и техники за анализа на податоците и др.).

2.3. Методологија за анализа на вкупните трошоци на даден процес

TQM стратегијата бара менаџмент со квалитетот на процесите, како и менаџмент со трошоците. Методологијата на трошоци може да се користи за било кој процес во високо образовната институција, сл. 4.

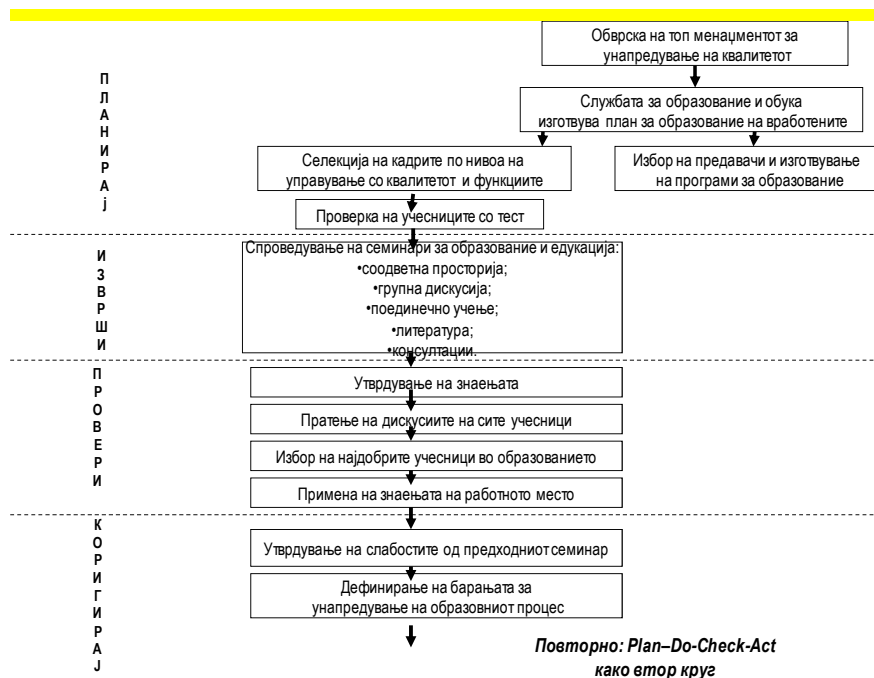
Сл. 4: Тек на процесот на проектирање на потсистемот на трошоци

2.4. Методологија за потсистемот – образование

Системот за обезбедување на тотален менаџмент на квалитет не само што треба добро да се проектира, туку е неопходна негова доследна имплементација во практиката. Затоа е неопходно континуирано образование, обука на менаџментот и академскиот кадар, обука на студентите и администрацијата, со што се зацврстува системот за обезбедување квалитет и се овозможува негово континуирано одржување.

Планирањето на образовниот процес е задача на топ менаџментот, кое е должен да формира **служба за образование**. Службата за образование треба да подготви *планови и програми за различните нивоа*

на обезбедување квалитет, во сообразност со функциите и задачите што се остваруваат во високообразовната институција, користејќи методологија и примена на Деминг-овиот круг за квалитет, сл. 5.

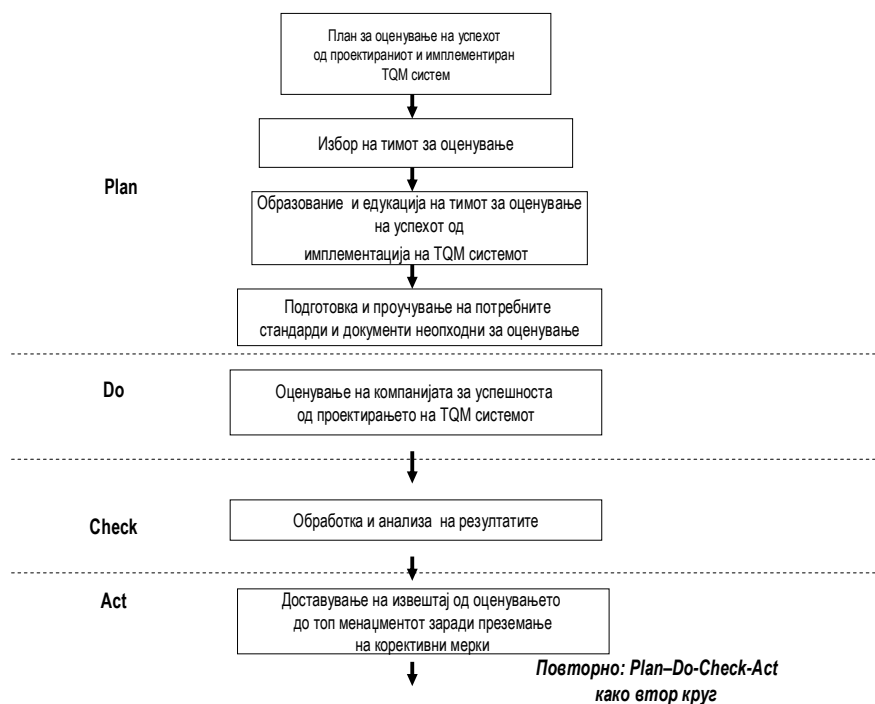

Сл. 5: Тек на процесот на проектирање и имплементација на потсистемот на образование

Образованието на вработените во целата структура на високообразовна институција е со цел тие да се стекнат со вештини и искуство за реализација на образовните процеси во согласност со барањата за квалитетот на образовниот процес, законските обврски и критериумите за компетентност и назначување на академскиот кадар, бидејќи за квалитетот е неопходно ангажирање на сите (секој во својата работа).

2.5. Методологија за оценување на резултатите од проектираниот и имплементиран систем по TQM (Audit)

Целта на петтата етапа - контролата, е оценка и мониторинг на резултатите од претходните фази, сл.6.

Сл. 6: Тек на процесот за оценување на успехот од проектираниот и имплементиран систем по TQM

Во оваа етапа се верификува модификацијата на системот и се создаваат нови правила, процедури, инструкции на вработените и други норми на работење.

Интегралната методологија за проектирање и имплементирање на TQM системот има и повратна врска како резултат од неопходноста од перманентно унапредување на образовните процеси. Со повторување на ваквите циклуси, ќе се видат придобивките од примената, со што се менува и организационата култура кон ваквите иницијативи и претставува поттик кон повисоки цели на совршеност. За оваа интегрална методологија да биде ефикасна, е неопходна примена на информатичката технологија.

Summary

The benefits of the proposal methodology for designing and implementing a TQM system into higher education institutions

The benefits from the methodology for designing and implementing the TQM system into higher education institutions are:

- By the usage of the internal standardization, the responsibility of academic and administrative staff is improved during the accomplishment of the educational process;
- With the usage of statistical methods and techniques of quality in education is provided;
- With the usage of the software packages, the efficiency of the usage of statistical methods and techniques is being increased;
- Through analyses of costs for quality, the loss can be easily controlled and therefore be reduced to minimum.

Besides those it is expected that other significant effects could be achieved, such as:

- Involvement of all employees into quality accomplishing within the educational process;
- Dedication of the employees towards education quality improvement;
- Total dedication of top management towards the system according the TQM and it's continuous improvement;
- Ability to solve problems at all levels;
- Minor but significant improvements of the educational process and services;
- Optimization of the educational process;
- Eliminating the responsibility for decision-making on a lower level.

Without a dedication of the top management towards the set goals for quality of the educational process and consistency within its implementation, all those efforts will be just a simple waste of money and time which will at the same time reduce the possibility for success into a following initiative of such type.

It should be emphasized that the benefits from the introduction of this model cannot be immediately seen as it takes more time. But this oughtn't to be a reason to give up the starting initiative because the quality is a long-term process.

The assets of the usage of such model is not only an increase of the dedication from the top management and the academic staff towards the improvement of the educational processes but achieving a contentment of students, parents, teachers and the society which will further on serve as a moving power for continuous improvements.

Yet, the conclusion remains that there is a clear determination of the Macedonian higher educational institutions regarding care and responsibility to provide and promote education quality and as a result the interest for cooperation among the universities in the country and Europe has increased as well.

Користена литература

1. Beardwell, I., Holden, L., Claydon, T. (2004). *Human Resource Management; A Contemporary Approach*, Prentice Hall, Fourth Edition, pp.124-387.
2. Ciampa, D. (2005). Almost Ready: How Leaders Move Up, *Harvard Business Review* **83**, No.1.
3. Чепујноска, В., Донеvски, Б., (2005). *Обезбедување квалитет во високото образование – Поглед од Македонија*, Скопје-Битола, стр. 39-150.
4. EFQM, (1992). *Total Quality Management: The European Model for Self-Appraisal*, European Foundation for Quality Management.
5. Harung, H.S. (1996). A world-leading learning organization: A case study of Tomra Systems, Oslo, Norway. *The Learning Organization: an International Journal*, **Vol. 3**, No. 4, 22-34.
6. Ishikawa, K. (1995). President ToukaHenkauSozoGakkai, “Thoughts on risk management “Creativity and risk management”, *JUSE, SocietasQualitatis*, **Vol.9** No.3 July/Aug, 5.
7. Kratsu, H. (1995). Tokai University, “Concept engineering points in developing hit products”, *JUSE, SocietasQualitatis*, **Vol.9**, No.2 May/June, 3.
8. Kano, N. (1996). *Business Strategies for the 21 sr Century and Attractive Quality Creation*, *ICQ*, Yokohama, pp.105.
9. Latzko, W. & Saunders, D., (1995). *Four Days with Dr. Deming*, Addison-Wesley Publishing Company, USA, Canada.
10. Mitreva, E. (2010). *Integral Methodology for Designing and Implementing of TQM System within Companies*, Doctoral Dissertation, Skopje.
11. Националната програма за развој на образованието 2005-2015, (2006), <http://www.npro.edu.mk/> , 12.08.2011.

12. Sasaoka, H. (1995). The QC circle evolution from TQC to TQM, a management perspective, JUSE, *SocietasQualitatis*, **Vol.9**, No.4 Sept/Okt, 5.
13. Woodall, J. &Winstanley, D., (1998). *Management development: Purposes, processes and prerequisites*. In *Management development: Strategy and practice*, Oxford: Blackwell, pp. 3-17.
14. Zairi, M. (1999b). Managing excellence: policy and strategy, *The TQM Magazine*, **Vol. 11**, No. 2, 74-79.